

Factsheet 'Omgaan met persoonsgegevens met oog op Wpb, Wmo 2015 en Jeugdwet'

Vanaf januari 2015 krijgt u als zorgaanbieder te maken met nieuwe regelgeving met het oog op uitwisseling van uw cliëntgegevens met uw gemeente. Bij het uitwisselen van deze gegevens dient u niet alleen rekening te houden met de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp), maar ook met de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015) en de Jeugdwet. In deze Factsheet informeren wij u graag hierover.

U heeft als zorgaanbieder te maken met de privacy bepalingen uit Wmo2015 en de Jeugdwet als u bijvoorbeeld:

- (gezondheids-) gegevens van uw cliënten verstrekt aan de gemeente;
- een melding doet van (vermoede) kindermishandeling bij het AMHK;
- het BSN van uw cliënten verstrekt bijvoorbeeld het CAK, de gemeente, de Sociale Verzekeringsbank en zorgverzekeraars;
- een melding verricht in het kader van de Verwijsindex Risicjongeren.

Algemeen deel

1. Persoonsgegevens

- 1.1 Als zorgaanbieder verwerkt u diverse soorten persoonsgegevens van uw cliënten ('betrokkenen' in de zin van de Wbp). Deels zijn dat "gewone" persoonsgegevens, zoals hun namen, (e-mail) adres en telefoonnummer, en deels kwalificeren deze als "bijzondere" persoonsgegevens, waarvoor striktere regels gelden, zoals hun gezondheidsgegevens en hun Burgerservicenummer (BSN). Deze gegevens kunnen bijvoorbeeld zijn opgeslagen in een dossier of zorgplan.
- 1.2 U heeft te maken met de privacy regels zodra u persoonsgegevens 'verwerkt' of laat 'verwerken'. Dit doet u bijvoorbeeld als u de persoonsgegevens bijwerkt, verzamelt, vastlegt, ordent en bewaart, maar ook als u deze alleen raadpleegt of zelfs vernietigt. Het verstrekken van de cliëntgegevens aan uw gemeente is eveneens een verwerkingshandeling, zodat u voordat u tot verstrekking overgaat eerst moet toetsen of u daartoe bevoegd bent.
- 1.3 De verantwoordelijke is degene die het "hoe en waarom" van de gegevensverwerking bepaalt. Als zorgaanbieder treedt u in veel gevallen op als verantwoordelijke, waardoor de belangrijkste privacy verplichtingen op u rusten.
- 1.4 Onder de Wmo2015 en de Jeugdwet zullen voor onderdelen van de gegevensverwerking (ook) de gemeente de (mede) verantwoordelijke zijn, alsmede betrokken ketenpartners. In

de praktijk zal dit per gemeente kunnen verschillen en afhangen van de inrichting van de zorgverlening. De verantwoordelijken zullen steeds zorgvuldig moeten kijken wie de zeggenschap heeft over welke onderdelen van de gegevensverwerking. Het is raadzaam om de verdeling van deze verantwoordelijkheden vast te leggen in bijvoorbeeld een convenant.

2. Wat zijn uw privacy verplichtingen onder de Wpb?

2.1 Uw belangrijkste privacy verplichtingen voor u als verantwoordelijke zijn:

- U moet de persoonsgegevens steeds op een behoorlijke en zorgvuldige wijze verwerken in overeenstemming met de wet.
- U mag de persoonsgegevens alleen verwerken voor zover deze toereikend en ter zake dienend zijn. Er mogen niet teveel persoonsgegevens worden verwerkt.
- De te verwerken persoonsgegevens moeten juist en nauwkeurig zijn.
- U mag de persoonsgegevens uitsluitend verwerken voor de vooraf vastgestelde doeleinden en alleen wanneer er een rechtvaardigingsgrond aanwezig is. De beide toetsen dient u ook te doen, als u overgaat tot verstrekking van de cliëntgegevens aan de gemeente.
- U mag de persoonsgegevens niet langer bewaren dan noodzakelijk voor het doeleinde waarvoor ze worden verzameld en verwerkt. De Wbp kent geen vaste (maximale) bewaartermijn. In de Wmo2015 en de Jeugdwet is een minimale bewaartermijn van 15 jaar voorgeschreven die prevaleert.
- Er mogen geen persoonsgegevens worden verwerkt wanneer het doel van de verwerking ook op een minder ingrijpende wijze gediend kan worden.
- Uw cliënten moeten vooraf worden geïnformeerd over de verwerking van hun gegevens, bijvoorbeeld in een privacy reglement.
- De gegevensverwerking moet worden gemeld bij de privacy toezichthouder, tenzij de verwerking daarvan is vrijgesteld of een interne functionaris gegevensbescherming is aangesteld.
- U dient passende technische en organisatorische maatregelen te nemen om te voorkomen dat persoonsgegevens verloren gaan en ze te beveiligen tegen datalekken.
- Als u het verwerken van de persoonsgegevens heeft uitbesteed aan een derde (bijvoorbeeld een hosting partij), zult u daarmee een bewerkersovereenkomst moeten afsluiten.
- Persoonsgegevens mogen alleen worden doorgegeven naar landen buiten de Europese Economische Ruimte (EER) die een passend beschermingsniveau bieden. Daarbuiten is doorgifte alleen toegestaan indien bepaalde formaliteiten zijn vervuld.
- Ten slotte dient u de rechten van de betrokkene te respecteren. De Wbp kent verschillende rechten toe aan betrokkenen. Zo heeft de betrokkene het recht op inzage, het recht op verbetering, aanvulling, verwijdering of afscherming van persoonsgegevens. Daarnaast heeft de betrokkene onder omstandigheden het recht zich tegen verdere verwerking van persoonsgegevens te verzetten.

3. Doeleinden van de gegevensverwerking

- 3.1 De persoonsgegevens mogen alleen worden verwerkt voor welbepaalde uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden. Persoonsgegevens mogen niet verder worden verwerkt op een wijze die onverenigbaar is met de doeleinden waarvoor ze oorspronkelijk zijn verkregen (het principe van doelbinding). Het doel dient voorafgaand aan de verzameling daarvan te zijn bepaald, en dient te worden beschreven in een privacy reglement of privacy statement dat door de betrokkene kan worden geraadpleegd.
- 3.2 In het kader van de uitvoering van de Wmo2015 en de Jeugdwet kan als doeleinde voor het verwerken van persoonsgegevens bijvoorbeeld worden genoemd het uitvoeren van een wettelijke verplichting, het bieden van adequate zorg of jeugdhulp en/of het uitvoeren van een algemene voorziening of maatwerkvoorziening.

4. Grondslagen voor verwerking

- 4.1 Omdat gezondheidsgegevens bijzondere persoonsgegevens zijn, gelden voor het verwerken daarvan strenge regels. Deze gegevens mogen worden verwerkt door zorgaanbieders, maar dan moet daarbij wel kunnen worden aangetoond dat de verwerking daarvan noodzakelijk is met het oog op een goede behandeling of verzorging van de cliënt, dan wel het beheer van de betreffende instelling of beroepspraktijk noodzakelijk is.
- 4.2 Gezondheidsgegevens mogen verder alleen worden verwerkt door personen die uit hoofde van hun ambt, beroep of een wettelijk voorschrift dan wel krachtens een overeenkomst tot geheimhouding hiertoe verplicht zijn. Als dit bij een verantwoordelijke niet het geval is dan zal hij de gegevens toch geheim moeten houden, tenzij de wet hem tot mededeling verplicht of uit zijn taak de noodzaak voortvloeit dat hij de gegevens aan andere hiertoe bevoegde personen meedeelt.
- 4.3 Als niet aan voormelde voorwaarden wordt voldaan, mogen de gezondheidsgegevens alleen worden verwerkt met de uitdrukkelijke toestemming van uw cliënt. Dit is bijvoorbeeld het uitgangspunt in het kader van vrijwillige zorg.
- 4.4 Voor wat de verstrekking van de (gezondheids-) gegevens aan de gemeente betreft, geldt dat de grondslag kan worden gevonden in een wettelijke verplichting of de behartiging van een gerechtvaardigd belang van de zorgaanbieder of van de gemeente aan wie de gegevens worden verstrekt.

N.B. Gronden zoals de toestemming van de cliënt of het uitvoeren van een overeenkomst kunnen eveneens relevant zijn bij het verwerken van de persoonsgegevens ten behoeve van het verlenen van zorg. In het geval van een acute situatie waarbij de gezondheid van de cliënt in gevaar is, kan de gegevensverwerking verder noodzakelijk zijn ter vrijwaring van een vitaal belang van de cliënt.

5. Verwerken van BSN

- 5.1 Als zorgaanbieder zult u ook het BSN van uw cliënten moeten verwerken, omdat u aan de hand van dat nummer uw cliënt moet kunnen identificeren. Het verwerken van het BSN

mag alleen als daarvoor een wettelijke grondslag is. Deze grondslag is geregeld in de Wet gebruik BSN in de Zorg, de Wmo2015 en de Jeugdwet.

6. Toezicht en handhaving

- 6.1 Het College Bescherming Persoonsgegevens (in de toekomst mogelijk "Autoriteit Persoonsgegevens") houdt toezicht op de naleving van de privacy regelgeving. Deze toezichthouder kan bijvoorbeeld een last onder dwangsom opleggen, indien de privacy regelgeving niet wordt nageleefd. In de nabije toekomst zal de toezichthouder meer bevoegdheden krijgen om (zwaardere) sancties op te leggen. Boetes kunnen dan oplopen tot EUR 810.000 (of 10% van de omzet van een instelling). Verder wordt in Europees verband gewerkt aan een Europese Privacy Verordening, die de privacy verplichtingen verder aanscherpen, alsmede de boetebevoegdheid.

Bijzonder deel – Privacy bepalingen uit de Wmo 2015 en de Jeugdwet

7. Persoonsgegevens en de Wmo 2015

- 7.1 Behalve met de Wbp dient u als zorgaanbieder ook rekening te houden met de bijzondere privacy bepalingen uit de Wmo2015, voordat u overgaat tot het uitwisselen van uw cliëntgegevens met de gemeente. De Wmo2015 biedt voor bepaalde gegevensverwerkingen een wettelijke grondslag. Ook bevat de Wmo2015 bepalingen ten aanzien van het delen van persoonsgegevens. Daarnaast zijn er specifieke artikelen opgenomen die de rechten van de cliënt verder inkleuren. Voor zover hierbij wordt afgeweken van de Wbp, geldt dat de bepalingen van de Wmo2015 voorgaan.
- 7.2 Volgens de Wmo2015 mogen persoonsgegevens worden verwerkt door zorgaanbieders wanneer dit noodzakelijk is voor de te leveren diensten of hulpmiddelen, het bepalen van een eigen bijdrage of in het kader van toezicht door of namens de gemeente. De Wmo2015 maakt hierbij onderscheid tussen de aanbieder van een maatwerkvoorziening en de aanbieder van een algemene voorziening.
- Maatwerkvoorziening. De aanbieder van een maatwerkvoorziening mag voor voornoemde doeleinden persoonsgegevens verwerken van de cliënt, waaronder begrepen gezondheidsgegevens en gegevens ten aanzien van diens mantelzorger voor zover deze zijn verkregen van de gemeente, de cliënt of de mantelzorger.
 - Algemene voorziening. De aanbieder van een algemene voorziening mag voor voornoemde doeleinden alleen 'gewone' persoonsgegevens verwerken van de cliënt (dus geen bijzondere persoonsgegevens).
- 7.3 Op grond van de Wmo2015 mogen zorgaanbieders die een maatwerkvoorziening aanbieden uit eigen beweging of desgevraagd verplicht kosteloos persoonsgegevens, waaronder bijzondere persoonsgegevens *verstrekken* aan de gemeente, het Centraal Administratie Kantoor (CAK), de Sociale Verzekeringsbank of de toezichthoudende ambtenaren. Dit is

evenwel alleen toegestaan voor zover dit noodzakelijk is voor bepaalde doeleinden. Verstrekking kan bijvoorbeeld nodig zijn in het kader van het afleggen van verantwoording ten aanzien van een maatwerkvoorziening, het innen van bijdragen of het houden van toezicht.

- 7.4 Wanneer de persoonsgegevens, inclusief gegevens met betrekking tot iemands gezondheid, door de gemeente bij u worden opgevraagd in het kader van uw taken ten aanzien van de maatschappelijke ondersteuning (waaronder bijvoorbeeld het onderzoek naar de noodzaak van de (maatwerk)voorziening of in verband met een heroverweging van die noodzaak), is hiervoor eerst ondubbelzinnige toestemming van de cliënt of diens vertegenwoordiger vereist. Ondubbelzinnige toestemming houdt in expliciete toestemming voor het verstrekken van concreet benoemde gegevens.

N.B. Wanneer u de persoonsgegevens uit eigen beweging verstrekt, bestaat het risico dat een geheimhoudingsplicht uit een andere wettelijke regeling schendt. Als de gemeente rechtmatig om de gegevens vraagt, bestaat dat risico niet, omdat de wet voorschrijft dat u als zorgaanbieder in dat geval verplicht bent om mee te werken.

- 7.5 Ondubbelzinnige toestemming is niet vereist wanneer gegevens worden verstrekt aan het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling (AMHK) in het kader van een situatie van (vermoede) kindermishandeling.

BSN

- 7.6 De Wmo 2015 biedt een grondslag voor het verwerken (en verstrekken) van het BSN door een zorgaanbieder en andere instellingen zoals het CAK, de Sociale Verzekeringsbank, de toezichthoudende ambtenaren, het AMHK en de zorgverzekeraar. U moet als zorgaanbieder de identiteit van uw cliënt controleren en het BSN in uw administratie opnemen.

Rechten van betrokkenen/cliënten

- 7.7 De Wmo 2015 kent ten slotte bepalingen ten aanzien van de rechten van de cliënt als betrokkene, in aanvulling op de Wbp.
- Een inzageverzoek van betrokkene mag door de zorgaanbieder worden geweigerd wanneer de betrokkene jonger is dan twaalf jaar of wanneer hij die leeftijd al wel heeft bereikt maar niet in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake. Wanneer de betrokkene jonger is dan zestien jaar (of ouder, maar niet in staat zijn belangen ter zake te waarderen) worden op verzoek inlichtingen of inzage verstrekt aan de wettelijke vertegenwoordiger. Aan het inzageverzoek mag niet worden voldaan als het belang van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van een ander zich daartegen verzet.
 - De persoonsgegevens moeten binnen drie maanden worden vernietigd wanneer de betrokkene dat verzoekt. Dit geldt niet wanneer een derde een aanmerkelijk belang heeft bij het bewaren van het dossier of wanneer een wettelijke bepaling zich hiertegen

verzet. Deze verplichting geldt niet alleen ten aanzien van de zorgaanbieder, maar bijvoorbeeld ook ten aanzien van het CAK en het AMHK.

8. Persoonsgegevens en de Jeugdwet

- 8.1 De Jeugdwet bevat eveneens privacy regels, in aanvulling op de Wbp. En ook hier geldt dat indien wordt afgeweken van de Wbp, dat de privacy bepalingen uit de Jeugdwet voorgaan.
- 8.2 Jeugdhulpaanbieders, aanbieders van preventie, gecertificeerde instellingen en de Raad voor de Kinderbescherming moeten op grond van de Jeugdwet kosteloos gegevens verstrekken aan de gemeente of aan de betreffende minister.
- 8.3 Persoonsgegevens mogen alleen worden verstrekt met toestemming van de betrokkene, tenzij deze worden verstrekt aan personen of instanties die rechtstreeks zijn betrokken bij het verlenen van jeugdhulp of bij de uitvoering van de behandelingsovereenkomst. Voor het opstellen van beleidsinformatie mogen geanonimiseerde gegevens (niet herleidbare gegevens) worden verstrekt aan de gemeente.
- 8.4 Wanneer de jeugdhulpverlener bevoegd is om meldingen toe doen aan de Verwijsindex Risicjongeren (VIR), kan deze melding in gevallen waarbij de veiligheid of gezondheid van de betrokkene in het geding is, eveneens worden verricht zonder toestemming van de betrokkene of diens wettelijke vertegenwoordigers.

BSN

- 8.5 De Jeugdwet biedt een grondslag voor het verwerken van het BSN door een gecertificeerde instelling, jeugdhulpaanbieder, de Raad voor de Kinderbescherming, het AMHK en de gemeente (het college) een zorgaanbieder. Genoemde instanties moeten de identiteit van de cliënt controleren en het BSN in de administratie opnemen.

Overige bepalingen

- 8.6 De Jeugdwet kent, evenals de Wmo2015, bepalingen over het inzagerecht, het bewaren en vernietigen van persoonsgegevens. Zo zal het dossier binnen drie maanden worden vernietigd wanneer de betrokkene hierom verzoekt, tenzij een derde een aanmerkelijk belang heeft bij het bewaren van het dossier of wanneer een wettelijke bepaling zich hiertegen verzet.

9. Stappenplan

- 9.1 In deze factsheet heeft u op hoofdlijnen kunnen lezen wat uw belangrijkste privacy verplichtingen zijn met het oog op het uitwisselen van uw cliëntgegevens met de gemeente. Deze verplichtingen vloeien voort uit de Wbp, de Wmo 2015 en de Jeugdwet.
- 9.2 Voordat u overgaat tot het verwerken van de persoonsgegevens zult u dit steeds moeten toetsen aan de toepasselijke privacy voorschriften. Zo zult u bijvoorbeeld moeten controleren

wat het doel is van het verzoek en of het verstrekken van de gegevens noodzakelijk is om dat doel te dienen. Ook zult u moeten controleren of de verwerking niet bovenmatig is ten opzichte van het te dienen doel.

Concreet adviseren bij het volgende stappenplan:

- Rolverdeling. Stel eerst vast welke partij(en) de verantwoordelijke is (zijn) en ten aanzien van welk deel van de gegevensverwerking.
- Opstellen van overeenkomsten. Wanneer meerdere verantwoordelijken zijn, is het raadzaam om de rolverdeling vast te leggen in bijvoorbeeld in een Convenant. Met elke bewerker moet een bewerkersovereenkomst worden afgesloten.
- Doeleinden vaststellen. Stel vooraf de doeleinden van de gegevensverwerking vast en informeer de betrokkenen deugdelijk hierover. Wanneer gegevens door de gemeente worden opgevraagd, moet u navragen wat de doeleinden hiervoor zijn.
- Grondslag vaststellen. Stel vast wat de grondslag is voor de verstrekking van de gegevens. Heeft u bijvoorbeeld hiervoor alle vereiste toestemmingen verkregen?
- Opstellen privacy reglement. U kunt de betrokkenen informeren over de gegevensverwerking door een privacy reglement op te stellen.
- Passende technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen nemen. U zult passende beveiligingsmaatregelen moeten treffen.
- Melding. Onderzoek of de gegevensverwerking moet worden gemeld bij de toezichthouder.

Deze factsheet informeert zorgaanbieders over hun belangrijkste privacy verplichtingen in het kader van de Wbp, Wmo2015 en de Jeugdwet. Wij hebben hierbij niet gestreefd naar volledigheid. Per geval zal gekeken moeten worden op welke wijze de gemeente invulling geeft aan deze regelgeving. Daarnaast is ook andere regelgeving voor u als zorgaanbieder van belang. Wij wijzen onder meer op de Wet op de Geneeskundige Behandelingsovereenkomst (WGBO), de Wet langdurige zorg, de Wet BIG of Wet BSN in de Zorg. Deze factsheet dient niet ter vervanging van juridisch advies. Bij twijfel over een concrete verstrekking van persoonsgegevens raden wij u aan zo nodig nader juridisch advies in te winnen.

De factsheet 'Omgaan met persoonsgegevens met oog op Wpb, Wmo 2015 en Jeugdwet' is een uitgave van de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN) en is tot stand gekomen in samenwerking met Van Doorne N.V.

De Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN) is de brancheorganisatie die opkomt voor de belangen van aanbieders in de gehandicaptenzorg. De 165 instellingen die bij ons zijn aangesloten, variërend van klein tot groot, bieden zorg en ondersteuning aan mensen met een verstandelijke, lichamelijke en/of zintuiglijke beperking.